

лесса, розмірковуючи про власні фортепіанні твори, займав дещо відсторонену, об'єктивну позицію, звертаючи увагу на те, що він значно більше зосереджувався на тих *художніх імпульсах*, які спонукали його до творчості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гусарчук Т. До проблеми індивідуально-особистісного в хоровій творчості Лесі Дичко [Текст] / Т. Гусарчук // *Леся Дичко: грані творчості : Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського*. — Вип. 19. — К. : НМАУ, 2002. — С. 13—39.
2. Драч І. Аспекти вияву композиторської індивідуальності у сучасній культурі (на матеріалі творчості В. С. Губаренка) [Текст] : автореф. дис. ... д-ра мистецтв. : 17.00.03 / Ірина Степанівна Драч. — К., 2005. — 32 с.
3. Кияновська Л. О. Син століття Микола Колесса в українській культурі ХХ віку [Текст] : [Сім новел з життя артиста] / Любов Олександрівна Кияновська. — Львів : ЛДМА ім. М. В. Лисенка ; НТШ, 2003. — 294 с.
4. Пилатюк І. Скрипкова творчість Мирослава Скорика в соціокультурному контексті другої половини ХХ ст. [Текст] : автореф. дис. ... канд. мистецтв. : 17.00.03 / Ігор Михайлович Пилатюк. — Одеса, 2004. — 16 с.
5. Юнг К. Г. Психологические типы [Текст] / Карл Густав Юнг // *Психологическая типология*. — Москва : Аст – Минск : Харвест, 2002. — С. 232—257.

УДК 78.071.1+78.071.2:378.12

Римма Сулім

КОМПОЗИТОР У СУЧАСНІЙ МУЗИЧНІЙ ПРАКТИЦІ (на матеріалі творчої діяльності Жанни Колодуб)

На новому етапі розвитку музичної культури на зламі ХХ–ХХІ ст. значно актуалізується потреба в усвідомленні місця і ролі композитора у сучасному соціокультурному просторі, визначенні соціального статусу цієї професії та її комунікативних функцій. Останнім часом ці проблеми висвітлюються у багатьох наукових статтях вітчизняних музикознавців і композиторів, серед яких – О. Берегова,

Л. Кияновська, М. Копиця, М. Ржевська, М. Скорик, М. Чембержі [2; 3; 8; 12; 17; 18; 26] та інші. З огляду на це досить важливим є з'ясування того, яким чином у сучасній музичній практиці відбувається традиційна взаємодія між композитором, виконавцем та слухачем. Як справедливо вказують дослідники, в умовах економічної кризи, що насамперед негативно відбилась на розвитку академічного мистецтва, «питання презентації композиторської творчості <...> постають дедалі гостріше» [17, с. 47]. Адже складається суперечлива ситуація: незважаючи на стрімкий розвиток новітніх інформаційних технологій та засобів масової комунікації, на практиці, на жаль, і сьогодні велика кількість музичних опусів не знаходить своїх адресатів і залишається у «творчому портфелі» авторів. У цих випадках такий бажаний обмін художньою інформацією між композитором, виконавцем та слухачем не здійснюється. Однак попри всі об'єктивні обставини українські композитори все-таки знаходять можливість презентувати свої твори, залучаючи різні соціальні верстви населення до високого мистецтва та виховуючи їхні художні смаки.

Серед композиторів останньої третини ХХ – початку ХХІ ст. яскравим прикладом активного спілкування із слухачами та виконавцями є багатогранна творча діяльність народної артистки України, члена-кореспондента Академії мистецтв України, професора Національної музичної академії України Жанни Юхимівни Колодуб. Певний внесок у вивчення її життєтворчості зробила М. Черкашина-Губаренко, яка вперше здійснила загальний огляд життєвого шляху композиторки та визначила жанрово-стильові особливості її музики на прикладі найбільш визначних її творів [27]. Окремі аспекти життя і творчості Ж. Колодуб висвітлюються також у багатьох інших наукових працях українських музикознавців. Так, деякі біографічні відомості та стислий огляд її опусів різних жанрів вміщені у статтях С. Алексеевої, А. Бутук, А. Оджубейської [1; 4; 5; 14]; загальна характеристика окремих музично-театральних творів дається у працях М. Загайкевич, О. Лігус, Ю. Станішевського, І. Юдкіна [6; 13; 19; 28]; а фортепіанна музика досліджується у роботах В. Клима, О. Олійника, Т. Омельченко, Р. Сулім [9; 10; 15; 16; 21]. У статтях Р. Сулім також більш детально висвітлюються окремі періоди життя і творчості композиторки та узагальнюється її внесок

у розвиток вітчизняної музичної культури та освіти [20; 22; 23; 24]. Однак до цього часу зв'язки Ж. Колодуб із сучасним соціокультурним середовищем детально *не досліджувались*. Тому *мета даної статті* – розкрити комунікативні аспекти творчої діяльності Ж. Колодуб та визначити її місце в сучасній музичній практиці.

Творча діяльність Ж. Колодуб вирізняється насамперед своєю багатогранністю і всебічністю. Впродовж майже 6-ти десятиріч вона плідно працює на ниві музичного мистецтва не тільки як композитор, але й як талановитий виконавець, педагог та громадський діяч. Як вказує М. Черкашина-Губаренко, «у її біографії і творчій долі професія музиканта втратила властиву сучасній ситуації вузьку спеціалізацію і ніби знову набула старовинного значення синтезу і взаємодії різних видів музичної діяльності» [27, с. 1]. На відміну від «чистих» композиторів, які зосереджені переважно на творчості, Ж. Колодуб є універсальним музикантом-практиком, що має тісні стосунки із безпосередніми «споживачами музичної продукції», а саме – виконавцями і слухачами. Показово, що її композиторський талант яскраво виявився у 60-х рр. минулого століття саме в умовах активної виконавської, педагогічної та громадської діяльності. Ці сфери, в яких здійснюються зв'язки Ж. Колодуб із сучасним соціокультурним середовищем, стали невід'ємними частками її творчої самореалізації. За власним визнанням, «уся ця робота не тільки не заважає, а й надихає на творчість» [20, с. 200].

Різнобічність Ж. Колодуб, її захопленість різними видами музичної діяльності формувалася ще з дитинства та юнацьких років. Опановуючи у Вінницькій дитячій музичній школі спочатку гру на скрипці, а потім навчаючись у Київському музичному училищі одночасно на струнному та фортепіанному відділах (1947–1949), дівчинка швидко досягала значних успіхів в оволодінні специфікою та репертуаром обох виконавських спеціальностей. І, лише здобуваючи вищу музичну освіту у Київській консерваторії (1949–1954), Жанна остаточно зробила вибір на користь фортепіано, удосконалюючи свою майстерність у класі одного з корифеїв вітчизняної піаністичної школи К. Михайлова та виконуючи найскладніші твори фортепіанного репертуару.

Однак музична освіта Жанни не обмежилася рамками виконавства. Завжди маючи великий інтерес до композиції, під час навчання в консерваторії вона почала відвідувати заняття у класі видатного

українського композитора Б. Лятошинського, навколо якого об'єднувалась тоді талановита молодь. Це не тільки мало величезний вплив на формування особистості Ж. Колодуб, але й давало необхідні знання і натхнення для створення власних опусів. Крім того, виявляючи великий інтерес до вивчення нових напрямів і течій у сучасній музиці, вона відвідувала тоді усі пленуми та концерти спілки композиторів, на яких велись дискусії щодо подальших шляхів розвитку музичного мистецтва. Вирішальним поштовхом для початку власної творчості було її знайомство з молодим композитором Левком Колодубом, який став для неї не тільки вірним другом та однодумцем, але й головним вчителем на все життя.

Велике значення для формування Ж. Колодуб як всебічно освіченого музиканта-практика мав також багаторічний досвід її роботи на посаді концертмейстера (1952–1968). Працюючи у класах відомих педагогів Київської консерваторії – симфонічного диригування (у П. Полякова), народних інструментів (у М. Геліса), хорового диригування (у Л. Венедиктова) та інших, вона розширювала свій кругозір шляхом опанування великого кола симфонічних, хорових, оперних партитур у перекладенні для фортепіано, а також вокальних опусів та ансамблевих творів для різних духових і народних інструментів. Детальне вивчення специфіки гри на різноманітних інструментах значно збагачувало темброву палітру і технічні можливості піаністки, сприяючи подальшому удосконаленню її виконавської майстерності. За визнанням самої Ж. Колодуб, «величезний різноманітний і цікавий репертуар, який я засвоювала тоді у процесі концертмейстерської роботи, безумовно, відіграв значну роль у моєму становленні як композитора і педагога» [20, с. 195].

Широта виконавського репертуару Ж. Колодуб, опанування кращих зразків світової та вітчизняної літератури різних жанрів і стилів стали запорукою її успішної викладацької діяльності на кафедрі загального та спеціалізованого фортепіано у Національній музичній Академії України, де вона працює вже понад 5-ти десятиліть (з 1960 р.). Її багатий педагогічний досвід у навчанні студентів майже усіх спеціальностей – музикознавців, композиторів, диригентів, струнників, духовиків, народників, вокалістів – сприяв глибокому вивченню специфіки та практичних потреб майбутніх фахівців. Розуміючи значну роль загаль-

ного фортепіано у вихованні всебічно освічених музикантів, Ж. Колодуб на своїх заняттях із студентами також ставить за мету «розширювати їх музично-естетичний кругозір шляхом опанування великої кількості творів» [20, с. 196]. Враховуючи їхню спеціальність, вона приділяє велику увагу як вивченню класики, так і знайомству з музикою сучасних композиторів. За її переконанням, «вирішення проблеми підготовки висококваліфікованих музикантів різних профілів неможливе без ґрунтовного ознайомлення ще в студентські роки з музикою ХХ ст. у всій її багатоманітності» [11]. Погляди Ж. Колодуб на проблеми виконавства, музичної педагогіки та художньо-естетичного виховання молоді викладені в її науково-методичних роботах, а також у статтях, вміщених на сторінках періодичної преси.

Безпосередні зв'язки Ж. Колодуб із сучасною музичною практикою здійснюються також у процесі її виконавської діяльності, яка тісно пов'язана з громадською роботою. Вже понад 40 років Ж. Колодуб плідно працює в комісії музично-естетичного виховання дітей та молоді Національної спілки композиторів України, тривалий час виконуючи обов'язки заступника голови, а нині очолюючи цю комісію. Крім того, вона є членом комісії по прийому до НСКУ, а також входить у Національну Всеукраїнську музичну спілку. Являючись прикладом унікального поєднання композитора і піаніста в одній особі, Ж. Колодуб протягом усього періоду своєї діяльності організовує численні концерти і творчі зустрічі з різною слухачькою аудиторією не тільки в Україні, але й за її межами – у країнах СНД, а також у Чехії, Німеччині, Польщі, Єгипті тощо. Зосереджуючи увагу на виконанні власних творів та музики сучасних українських композиторів, вона виступає як сольо, так і в ансамблі. Як досвідчений концертмейстер, Ж. Колодуб у різні часи грала в дуєті з такими відомими виконавцями, викладачами Національної музичної академії, як піаністка Світлана Глух, флейтист Олег Кудряшов, ударник Сергій Хмельов, співачки Елла Акрітова, Віолетта Вотріна та інші. Багаторічний досвід тісного спілкування з різноманітною аудиторією слухачів та виконавцями різних спеціальностей мав для композиторки велике значення. Під час таких творчих зустрічей вона вивчала їхні інтереси, запити і практичні потреби, а також особливості психології та сприйняття, які згодом враховувалось у створенні нових опусів.

Опікуючись справою виховання талановитої молоді, Ж. Колодуб протягом багатьох років очолює різні Всеукраїнські конкурси юних музикантів: конкурс юних піаністів і композиторів «Vivat, music!», конкурс юних композиторів імені В. Подвали, «Нові імена» Київського відділення Фонду культури України. Нині Ж. Колодуб є автором проекту та головою журі конкурсу юних музикантів під назвою «Українські композитори – дітям», який проходить у Києві. Його основною метою є привернення уваги учнів ДМШ та їх педагогів до вивчення вітчизняної спадщини, а також активізація творчості сучасних українських композиторів у сфері дитячої музики. Крім того, велике значення для розвитку вітчизняного музичного мистецтва мали більш ніж 20-річна праця Ж. Колодуб у редакційній раді видавництва «Музична Україна» та її діяльність у наглядовій раді Фонду культури України і правлінні Музичного фонду України. Така багатовекторна творча активність Ж. Колодуб, її участь у музичному житті в усіх його проявах сприяли глибокому розумінню проблем та потреб сучасної музичної практики, що знайшло відбиття в її різнобарвному доробку.

Творчість Ж. Колодуб відзначена сьогодні Золотою медаллю академії мистецтв України, державними преміями імені М. Лисенка та В. Косенка, премією конкурсу імені І. та М. Коць, премією Міжнародної академії рейтингу популярності та якості «Золота фортуна». Музика однієї з найвідоміших композиторів-жінок України часто виконується й видається не тільки в країнах СНД, але й у Німеччині, Польщі, Чехії, Канаді, США, Англії, Італії, Данії тощо. Твори композиторки постійно звучать на Всеукраїнських та Міжнародних конкурсах, на щорічних Міжнародних фестивалях «Київ-Музик-Фест», «Прем'єри сезону», «Сурми», з грамплатівок та дисків, записуються для фондів Українського радіо й телебачення. Вони входять не тільки у концертні програми відомих музикантів, але й у педагогічний репертуар виконавців різних спеціальностей на усіх етапах навчання – від музичних шкіл до консерваторій.

Оригінальні та різнобарвні композиції Ж. Колодуб приваблюють насамперед яскравими художніми образами, багатством звукової палітри, емоційною насиченістю та ширістю почуттів. Як зазначає М. Скорик, «кожен наступний твір авторки – це абсолютно нова музика, краса якої криється передусім у природності вислову, за відсутнос-

ті будь-якої надуманості й штукарства, притаманних нині багатьом сучасним авторам» [24]. В опусах Ж. Колодуб відтворюється багатогранний духовний світ сучасної людини, яка у бурхливому вихорі складних проблем сьогодення шукає відповіді на вічні питання буття. Основною ідеєю багатьох із них є боротьба добра і зла, зіткнення піднесеної мрії та духовної краси людини із жорсткою реальністю. Звідси – властиве їм протиставлення двох контрастних образних сфер: надзвичайно натхненна й світла романтична лірика змінюється активними, драматичними епізодами, які створюються завдяки використанню терпкого звучання, пружної ритмічної структури, моторності і токатності. Тому опусам Ж. Колодуб, які вирізняються вишуканістю і збалансованістю форми, притаманні насамперед щедрий мелодизм і разом з тим темпераментна імпульсивність. Водночас у творах композиторки мають місце найрізноманітніші настрої та строкаті картинки, в яких поєднуються м'який гумор і заглиблена споглядальність, яскраві народні сценки і таємничі видіння, запальні танцювальні ритми і колористичні пейзажні замальовки. Така розмаїтість образно-емоційного змісту музики Ж. Колодуб відображає філософський погляд композиторки на життя та гармонічне сприйняття нею світу, виявляючись також у жанрово-стильових особливостях її опусів.

У творчості Ж. Колодуб відбилась тенденція до синтезу різних стилів і напрямків, яка є характерною ознакою європейської музики 80–90-х рр. минулого століття. Намагаючись використати широкий діапазон засобів виразності, композиторка вбирає і переплавляє музично-інтонаційні компоненти багатьох культур та епох, гармонійно їх сполучаючи. Тому в її творах опора на традиції класико-романтичної та барокової доби вдало поєднуються із рисами імпресіонізму, а поряд із відтворенням фольклору різних народів звучать джазові ритми, інтонації та гармонії. Разом із цим музична мова Ж. Колодуб збагачується надбаннями багатьох стильових напрямків ХХ ст. – неокласицизму, неоромантизму, неофольклоризму, авангарду тощо. Але якщо для композиторів-авангардистів головним завданням є рішуче оновлення по всіх параметрах жанрового фонду та музичної мови, то у творчості Ж. Колодуб усі ці здобутки враховуються і гармонійно поєднуються. Досить часто вона використовує такі засоби композиторської техніки, як полістилістика, сонористика,

мінімалізм, політональність, атональність, полідіатоніка. Важливу роль відіграють й інші улюблені композиторкою прийоми сучасного письма: рух паралельними квінтами і трізвуками, використання гострих кластерів та енергійних квартових інтонацій, терпких секундових і квартових акордів, прийому остинато тощо. Проте, як зазначає М. Черкашина-Губаренко, «техніка і складні кунштюки, переобтяження новітніми засобами видобування звуків, які подекуди притаманні сучасному композиторському мисленню, ніколи не захоплювали Жанну як такі. Вона у кожному творі прагнула до розумного і економного використання засобів виразності, до ясності і простоти стилю» [27, с. 12]. Увесь комплекс засобів виразності, не являючись самоціллю, служить композиторці для вирішення головного завдання – створити яскраві художні образи, цікаві й зрозумілі слухачам.

Характерною особливістю творчості Ж. Колодуб є її спрямованість на потреби сучасної музичної практики. На відміну від композиторів, мистецтву яких властива елітарність, яка виявляється у зверненні виключно до «високих» жанрів та у призначенні свого «продукту» для вузького кола музикантів-фахівців, Ж. Колодуб однаково ставиться до будь-яких жанрів і реалізує себе в усіх сферах. До того ж, намагаючись охопити різні культурні пласти музичного середовища, вона створює свої опуси для представників різних суспільних верств. Саме тому жанровий діапазон та адресне призначення музики Ж. Колодуб надзвичайно широкі: від наївних п'єс-мініатюр, розрахованих на дитяче виконання та сприйняття, до масштабних симфонічних творів, які можуть бути доступні й зрозумілі тільки висококваліфікованим виконавцям і підготовленим слухачам.

У доробку композиторки репрезентовано багато різноманітних жанрів: поряд із музикою, написаною для різних складів оркестрів (симфонічного, камерного, естрадного, оркестру народних інструментів) та музично-театральними опусами (балетами і мюзиклами для дітей), значну частину складають численні твори та ансамблі для різних інструментів (духових, струнних, народних, фортепіано, органу, електроінструментів і навіть дзвіночків), а також велика кількість хорових та вокальних опусів. Поза увагою композиторки не залишається і музика естрадно-розважального плану. Очевидно, секрет популярності мистецтва Ж. Колодуб полягає саме у тому, що вона намагається вра-

хувати і виховати смаки і потреби різної слухацької та виконавської аудиторії – від любителів до професіоналів високого гатунку.

Особливою сферою творчості Ж. Колодуб є музика для дітей, до якої вона звертається протягом усього життя. За висловом О. Зінькевич, «ця робота менш за все розрахована на гучний успіх, голосні прем'єри, “бестселерний бум”. Навпаки, це “шлях подвижника”, “робота садівника, який терпляче вирощує майбутнє”» [7, с. 64]. Адресуючи свої твори наймолодшим слухачам і виконавцям, композиторка розуміє, що розвиток культури починається з музичного виховання дітей, а закладені ще в дитинстві моральні та художньо-естетичні принципи є міцним фундаментом на все життя. Тому, добре знаючи специфіку дитячої музики, враховуючи вікові особливості психології, сприйняття, інтересів і запитів молодших та старших школярів, які вона добре вивчила у процесі багаторічного досвіду спілкування з цією аудиторією, Ж. Колодуб пише яскраві та оригінальні твори, цікаві і доступні дітям.

У період активного розвитку українського дитячого театру композиторка звернулась до найбільш демократичних і видовищних музично-театральних жанрів та улюблених казкових сюжетів. Два її балети і три мюзикли, поставлені у різних містах України та Росії, із захопленням сприймаються дитячою аудиторією. А балет «Снігова королева» за казкою Г. К. Андерсена став справжньою візитною картою композиторки і вже давно увійшов до скарбниці найкращих здобутків сучасної вітчизняної класики. Сьогодні цей твір з успіхом іде на сцені Саратовського театру опери і балету.

Збагатила Ж. Колодуб і сучасний педагогічний репертуар юних виконавців різних спеціальностей – піаністів, духовиків та струнників. Серед фортепіанних творів, що адресовані дітям, найбільшої популярності набули альбом «Снігова королева» (1978), цикли «Весняні враження» (1967), «Зоопарк» (1968) та «Дитячий альбом» (1997). Використовуючи як послідовно-сюжетний, так і картинний типи програмності, Ж. Колодуб у своїх циклах та окремих інструментальних п'єсах поряд із відтворенням казкового світу відображає різноманітні дитячі враження від спостереження навколишнього світу і природи. Рухливі, моторні образи контрастують із лірико-споглядальними настроями, а колористичні замальовки та комічні сценки – із дотепно зображени-

ми музичними портретами ляльок або тварин. Серед жанрів, які лежать в основі мініатюр, переважають токати, скерцо та різноманітні танцювальні жанри (вальс, бугі-вугі, ча-ча-ча, галоп, менует).

Композиторка приділяє увагу також хоровому вихованню і залученню школярів до ансамблевого та сольного співу, тому в її доробку є багато вокальних і хорових творів для дитячого виконання. Серед них – збірки пісень «Дзвінка пісня» (1977) на слова поетів різних народів, «Музична абетка» (1991), написана на українські народні тексти, два зошити «Обробок пісень народів світу» (1978, 1985), збірки пісень «Поради» (2010) на слова Л. Яковенко та «Горидуб» (2010) на слова В. Лучука та інші.

У своїх творах для дітей Ж. Колодуб, дотримуючись насамперед принципів демократизації музичної мови, спирається на класико-романтичні і фольклорні традиції (використання українських пісенно-танцювальних ритмоінтонацій, ладів народної музики, імітації гри на народних інструментах). І в той же час, ставлячи за мету відобразити світ сучасних дітей та залучити юних виконавців до специфіки музичного мистецтва ХХ ст., композиторка досить часто використовує джазові ритми та гармонії і навіть зовсім незвичні для педагогічного репертуару композиторські техніки: політональність, сонористіку, мінімалізм. Але завжди при цьому зберігаються доступність і простота музичної мови та форм.

Інструментальні та вокально-хорові твори Ж. Колодуб для дітей відзначаються досконалістю з методичної точки зору. Крім позитивного художньо-естетичного впливу, який можуть отримати школярі під час їх опанування, у кожному з них ставляться конкретні виконавські завдання. Тому обов'язковим принципом, якого дотримується авторка, є відповідність технічним можливостям учнів та особливостям їх сприйняття. Усі ці твори надзвичайно цікаві і корисні для юних музикантів, оскільки сприяють не тільки формуванню їх виконавських навичок, але й розвитку музичних здібностей, творчої фантазії та артистизму. Дитяча музика Ж. Колодуб часто звучить на юнацьких концертах, конкурсах та фестивалях, її залюбки слухають та виконують і дошкільнята, і молодші школярі, і учні старших класів, а також студенти музичних училищ, коледжів та навіть вищих навчальних закладів.

Опікуючись потребами сучасної музичної практики, Ж. Колодуб приділяє значну увагу створенню музики для тих фахівців, концертний і педагогічний репертуар яких дуже рідко поповнюється. Досить часто на це надихають її самі виконавці або їхні педагоги. Відчуваючи необхідність у розширенні своїх програм творами сучасних українських композиторів, вони звертаються до Ж. Колодуб з проханнями написати «щось нове». Багато опусів різних жанрів створено композиторкою за конкретними пропозиціями студентів, аспірантів або викладачів Академії. Так, Концерт для труби та камерного оркестру вона написала на прохання професора М. Бердієва, якому й присвятила цей твір. А 20 п'єс Ж. Колодуб для дзвіночків і фортепіано з'явилися на світ завдяки ініціативі колишнього студента-ударника, нині викладача, С. Хмельова, якому вони також присвячені. І цей список можна продовжувати.

Композиторка зізнається: «Найчастіше я отримую такі “замовлення” від моїх колег з кафедри духових інструментів» [20, с. 200]. Саме тому значну частину творчого доробку Ж. Колодуб складають численні твори та ансамблі різних складів, написані майже для усіх духових інструментів. Серед них широкої популярності набули п'єси «Ноктюрн» (1964), «Поєма» (1965), «Легенда» (1980) та «Слов'янське коло» (1985) для флейти і фортепіано (або камерного оркестру), які сьогодні справедливо вважаються «класикою українського флейтового репертуару» [27, с. 10]. Ці надзвичайно поетичні твори, побудовані переважно на контрастному співставленні ліричних та скерцозних епізодів, із задоволенням виконують як студенти консерваторій, так і видатні виконавці. У різний час їх інтерпретаторами були відомі музиканти Є. Ганін, А. Коган, О. Кудряшов, А. Кушнір, Б. Стельмашенко, В. Турбовський, Ю. Шутко та інші. Досить часто виконуються також «Мелодія», «Романс» та «Ліричне інтермеццо» для труби і фортепіано (1985), «Українська сюїта» (1983) для квінтету дерев'яних духових інструментів, сюїта «Строкати картинки» для двох труб і тромбона, дві сюїти «Music for Four» для квартету саксофонів. Взагалі внесок композиторки у розширення концертного та педагогічного репертуару виконавців-духовиків важко переоцінити.

Велику увагу Ж. Колодуб приділяє і розширенню фортепіанного репертуару, віддаючи своєрідну данину улюбленому інструменту,

в опануванні якої вона досягла такої високої майстерності. Практичне володіння усіма багатствами тембрових, виразних і суто технічних можливостей роая знайшло втілення у створенні власних різнобарвних опусів. Серед них є значна кількість фортепіанних ансамблів. Як професійна піаністка, Ж. Колодуб має великий досвід дуетного виконавства та розуміє його велике значення для формування музикантів. Тому за рівнем складності фортепіанні твори композиторки (як сольні, так і ансамблеві) охоплюють всі етапи навчання та призначені для широкого кола виконавців – від початківців до концертуючих фахівців.

Вершинними досягненнями у доробку Ж. Колодуб є 8 концертів для різних інструментів з оркестром, які належать до найвищого рівня виконавської складності. У цих творах відображені філософські роздуми й переживання людини ХХ ст., яка у бурхливому вихорі шалених ритмів нашого часу намагається не втратити себе і своєї високої духовності. У більшості з них конфліктне протиставлення ліричної та драматичної сфер, притаманне багатьом опусам композиторки, значно загострюється, досягаючи найвищого рівня напруги та експресії. Вже перший Концерт для фортепіано та симфонічного оркестру (1971), який відкрив зрілий період творчості композиторки, отримав високу оцінку науковців та виконавців. За висловом М. Черкашиної-Губаренко, цей «масштабний, ефектний, технічно досконалий, написаний сучасною музичною мовою» і дуже глибокий за змістом твір «може бути зарахований до кращих зразків цього жанру у всій українській фортепіанній літературі» [27, с. 15]. У 80-х рр. Ж. Колодуб продовжила роботу у цьому напрямі, створивши Концерт «Драматичний» для труби і камерного оркестру (1986) та Концертіно для гобою, струнного оркестру, клавесина та ударних (1988). У наступному десятиріччі був створений своєрідний диптих, об'єднаний ідеєю «темогіа»: Концерт для альту, струнного оркестру та фортепіано (1995) композиторка присвятила пам'яті своєї матері, а «Concerto doloroso» для скрипки та камерного оркестру з фортепіано (1998) – пам'яті батька. Як вказують дослідники, обидва ці твори відзначаються «найбільшою драматичною насиченістю, напругою наскрізного інтонаційного розвитку і незвичністю побудови» [27, с. 17]. Зовсім інша емоційна атмосфера створюється у Концертіно для фортепіано і камерного оркестру (1997), що має назву «Immagini fuggevoli» («Зникаючі образи»). Композиторка присвятила

його образам свого дитинства, які у кожної людини зникають непомітно і безповоротно, залишаючи лише світлі й чисті спогади. В останні роки композиторка написала також не менш цікаві Концерт (2004) та Концертіно (2006) для віолончелі та камерного оркестру.

У жанрі концерту Ж. Колодуб виявила себе як майстер своєї справи, глибокий, чутливий музикант та вдумливий педагог. Добре знаючи і враховуючи специфіку кожного інструменту, композиторка створила яскраві і драматично насичені твори, опанування яких вимагає від інтерпретаторів художньої зрілості та справжньої майстерності: віртуозної техніки, володіння усіма багатствами багатобарвної палітри, величезної емоційної та фізичної віддачі, а поряд із цим – зосередженості, вміння проникнути у задум композиторки, чутливості інтонації, ширості та безпосередності почуттів у ліричних епізодах. Незважаючи на значні виконавські складнощі, ці масштабні високохудожні твори привертають увагу багатьох виконавців, значно збагативши український концертний репертуар. Так, фортепіанні концерти Ж. Колодуб у різні часи з успіхом виконували такі відомі піаністи, як Є. Ржанов, В. Сагайдачний, О. Рапіта, Є. Басалаєва, Г. Дем'янчук, В. Лебедев, А. Бондаренко та інші. Цікаві інтерпретації концертів для струнних інструментів представили відомі скрипальки Н. Сіваченко, Б. Півненко, альтист О. Лагоша, віолончелісти І. Кучер, І. Сидоренко та інші. Великий внесок у пропагування оркестрової музики Ж. Колодуб зробили українські диригенти: І. Андрієвський, І. Блажков, В. Гнедаш, В. Жадько, В. Здоренко, В. Кожухар, М. Лисенко, В. Матюхін, В. Сіренко, А. Шароєв та інші, а також німецький диригент і композитор О. Беннінгхофф.

Підсумовуючи, можна констатувати наступне:

І. Творчій діяльності Ж. Колодуб притаманна широта охоплення усіх сфер культури. Її виконавська, педагогічна та громадська активність є невід'ємними частками творчої самореалізації. Саме у цих галузях сучасної музичної практики здійснюються комунікативні зв'язки композиторки. У процесі постійного спілкування з різноманітною слухачською аудиторією та спільної співпраці з виконавцями різних рівнів і спеціальностей формується глибоке знання їх запитів, художніх смаків, інтересів та практичних потреб, особливостей концертного та педагогічного репертуару. Набуті знання композиторка

обов'язково враховує при створенні своєї музики, на яке досить часто надихають її самі виконавці, їхні педагоги або слухачі. Постійний обмін художньою інформацією між композиторкою, виконавцями та слухачами є характерною рисою творчої діяльності Ж. Колодуб.

2. На відміну від композиторів, які у своєму доробку руйнують усталені речі, рухаючи вперед подальший розвиток музичного мистецтва, творчість Ж. Колодуб спрямована на соціальні, комунікативні функції. Активно спілкуючись із виконавцями та слухачами, виховуючи їхні художні смаки шляхом залучення до сучасного академічного мистецтва, композиторка своєю творчою діяльністю також впливає на розвиток української музичної культури. Однак її стосунки із соціокультурним середовищем ніколи не носили бунтівного, руйнівного характеру, оскільки вона ніколи не була у конфронтації до музичного середовища, не намагалась його переробити, а, навпаки, завжди була з ним у гармонії, відгукувалась на його запити.

3. Оскільки композиторка є чудовим виконавцем власних фортепіанних, камерно-інструментальних та вокальних опусів, її музика в адекватній інтерпретації швидко й легко знаходить шлях до слухачів, викликаючи безпосередню реакцію, яка дає важливу інформацію для композиторки. Враховуючи потреби і запити сучасної музичної практики, Ж. Колодуб намагається охопити усі її сфери і відбити у своїй творчості різні культурні пласти. Відбувається двосторонній зв'язок. Кожний її твір відзначається конкретною адресністю. Заздалегідь точно знаючи, до якої аудиторії вона звертається, композиторка враховує вікові особливості психології сприйняття слухачів та професійний рівень виконавців. Саме тому її творчі ідеї досягають того, кому вони призначались.

4. Поряд із лінією авангардного оновлення творчість Ж. Колодуб цікава своєю практичною спрямованістю. Метою створення багатьох опусів є розширення концертного та педагогічного репертуару виконавців. Відчуваючи потреби сучасної музичної практики і запити часу, композиторка завжди швидко відгукується на них, у чому полягає одна з характерних особливостей її творчого процесу. «Моя музика потрібна людям, і це мене надихає» – стверджує Ж. Колодуб [20, с. 200].

Отже, у процесі своєї виконавської, педагогічної та громадської діяльності Ж. Колодуб стає активною учасницею музичної комуніка-

ції. У сучасних умовах, коли «комунікація стає визначальним чинником розвитку музичної культури в ХХІ сторіччі, каталізатором формування й динаміки її змісту» [3, с. 58], комунікативні аспекти творчості композиторів значно актуалізуються. Новий етап розвитку академічного мистецтва вимагає від українських авторів більш активної участі у різних формах сучасної музичної практики, поліфункціональності, тісних зв'язків із соціокультурним середовищем, вивчення і врахування його потреб. Як справедливо зазначає М. Скорик, «композитор, як і кожний митець, пише для слухача і зацікавлений у тому, щоб його музику слухали, виконували, щоб нею захоплювались» [18, с. 17]. А для цього, крім підготовки професійних фахівців, необхідно виховати широкі верстви шанувальників музичного мистецтва, які б мали прагнення і можливість його сприйняти. Адже інакше «творчі ідеї, що визрівають у свідомості і пропускаються через серце композитора, наражаються на небезпеку не бути почутими, не досягнути того, кому вони призначалися» [2, с. 81].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеева С. *Наша Жанна Колодуб* [Текст] / С. Алексеева // *Розповіді про музику*; упор. С. Алексеева, рец. Г. Конькова. — К. : Муз. Україна, 1983. — Вип. 5 — С. 89—103.
2. Берегова О. *Музична комунікація: тенденції і виклики часу* [Текст] / О. Берегова // *Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського*. — К. : НМАУ, 2009. — Вип. 75. *Композитор і сучасне соціокультурне середовище*. — С. 79—95.
3. Берегова О. *Творчість сучасних українських композиторів у вимірах художньої комунікації* [Текст] / О. Берегова // *Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського*. — К. : НМАУ, 2007. — Вип. 68. *Музика в просторі сучасності: друга половина ХХ – початок ХХІ ст.* — С. 58—69.
4. Бутук А. *На юбилейных вечерах* [Текст] / А. Бутук // *Советская музыка*. — 1983. — № 4. — С. III.
5. Бутук А. *Творчість, дарована дітям* [Текст] / А. Бутук // *Музика*. — 1980. — № 3. — С. 26.
6. Загайкевич М. *Новий балет для дітей* [Текст] / М. Загайкевич // *Музика*. — 1985. — № 2. — С. 26.

7. Зинькевич Е. Памяти Ю. Г. Рожавской [Текст] / Е. Зинькевич // Е. Зинькевич. Память об исчезающем времени. Страницы музыкальной летописи. — К. : Нора-принт, 2005. — С. 63—65.

8. Кияновська Л. Образ композитора в суспільстві [Текст] / Л. Кияновська // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. — К. : НМАУ, 2009. — Вип. 75. Композитор і сучасне соціокультурне середовище. — С. 25—35.

9. Клин В. О некоторых тенденциях развития концерта для фортепиано с оркестром [Текст] / В. Клин // Клин В. О музыке. — К. : Муз. Україна, 1985. — С. 215—227.

10. Клин В. Українська радянська фортепіанна музика [Текст] / В. Клин. — К. : Наукова думка, 1980. — 314 с.

11. Колодуб Ж. Естетика фаху [Текст] / Ж. Колодуб // Музика. — 1983. — № 5. — С. 28.

12. Копиця М. Академічна музична культура в умовах ринку [Текст] / М. Копиця // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. — К. : НМАУ, 2009. — Вип. 75. Композитор і сучасне соціокультурне середовище. — С. 71—77.

13. Лігус О. У світі музики і казки [Текст] / О. Лігус // Музика. — 2005. — № 5. — С. 20—21.

14. Оджубейська А. Своєрідність творчості [Текст] / А. Оджубейська // Музика. — 1983. — № 3. — С. 21.

15. Олійник О. Українська радянська фортепіанна музика для дітей [Текст] / О. Олійник. — К. : Наукова думка, 1979. — 107 с.

16. Омельченко Т. Твори Ж. Ю. Колодуб у репертуарі класу загального та спеціалізованого фортепіано [Текст] / Т. Омельченко // Дослідження. Досвід. Спогади : наук.-метод. видання ; гол. ред.-упор. В. Шерстюк. — К., 2005. — В. 6. — С. 129—133.

17. Ржевська М. Авторський концерт у сучасному соціокультурному просторі (на прикладі концертів із творів Г. Ляшенка) [Текст] / М. Ржевська // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. — К. : НМАУ, 2009. — Вип. 75. Композитор і сучасне соціокультурне середовище. — С. 47—56.

18. Скорик М. Композитор і сучасність: деякі проблеми взаємодії [Текст] / М. Скорик // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. — К. : НМАУ, 2007. — Вип. 68. Му-

зика в просторі сучасності: друга половина ХХ – початок ХХІ ст. — С. 17—19.

19. Станішевський Ю. Балетний театр України: 225 років історії [Текст] / Ю. Станішевський. — К. : Муз. Україна, 2003. — 440 с.

20. Сулім Р. «Музична академія — мій дім» (до ювілею Ж. Ю. Колодуб) [Текст] / Р. Сулім // *Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського* : наук. журн. — 2009. — № 4 (5). — С. 190—202.

21. Сулім Р. До питання виконавської інтерпретації фортепіанних творів Жанни Колодуб [Текст] / Р. Сулім // *Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка* : зб. наук. пр. / Луган. держ. ін-т культури і мистецтв ; за заг. ред. В. Філіппова. — Луганськ : Вид-во ЛДІМК, 2010. — Вип. 13. — С. 275—284.

22. Сулім Р. Особливості втілення поетики Г. К. Андерсена у балеті Ж. Колодуб «Пригоди дівчинки Веснянки» [Текст] / Р. Сулім // *Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського*. — 2011. — № 3 (12). — С. 79—88.

23. Сулім Р. Сторінки історії Вінницької ДМШ № 1 на шпальтах місцевих газет [Текст] / Р. Сулім // *Проблеми сучасності: мистецтво, культура, педагогіка* : зб. наук. пр. / Луган. держ. ін-т культури і мистецтв. — Луганськ : Вид-во ЛДІМК, 2011. — Вип. 16. — С. 219—231.

24. Сулім Р. Творча діяльність Жанни Колодуб на ниві сучасної музичної культури та освіти України [Текст] / Р. Сулім // *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. — К. : Міленіум, 2011. — № 2. — С. 98—102.

25. Тимощук О. Життя у ритмі творчих звершень [Текст] / О. Тимощук // *Слово просвіти*. — 2006. — Ч. 3. (328). — С. 15.

26. Чембержі М. Сучасний композитор у роботі над музикою у кіно і театрі [Текст] / М. Чембержі // *Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського*. — К. : НМАУ, 2007. — Вип. 68. *Музика в просторі сучасності: друга половина ХХ – початок ХХІ ст.* — С. 187—189.

27. Черкашина-Губаренко М. Творчі дебюти Жанни Колодуб [Текст] / М. Черкашина-Губаренко : монографія. — К., 1999. — 24 с.

28. Юджін І. Мистецька творчість жінок [Текст] / І. Юджін // *Музика*. — 1975. — № 5. — С. 10—11.